

Zagreb, 19. lipnja 2018.

ZAPISNIK

Znanstveno-stručnog skupa

Akademiya poljoprivrednih znanosti je u suradnji sa Znanstvenim vijećem za poljoprivredu i šumarstvo i Znanstvenim vijećem za zaštitu prirode Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Društvom agrarnih novinara Hrvatske organizirala Znanstveno-stručni skup: "Razvoj hrvatske poljoprivrede u skladu sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije za razdoblje 2021-2027" koji je održan 19. lipnja 2018. godine na Sveučilištu u Zagrebu Agronomski fakultet.

Dnevni red je bio sljedeći:

1. Otvaranje i pozdravi
2. Uvodna izlaganja
3. Rasprava
4. Zaključci

Moderatori Znanstveno-stručnog skupa su bili akademik Ferdo Bašić i g. Martin Vuković, predsjednik Društva agrarnih novinara Hrvatske.

Znanstveno-stručnom skupu bili su nazočni gosti: izaslanik predsjednika Vlade R. Hrvatske i zamjenik ministra poljoprivrede mr. sc. Tugomir Majdak, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić, te potpredsjednici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Jakša Barbić i akademik Velimir Neidhardt. Dekan Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Zoran Grgić nazočio je u ulozi domaćina i kao član APZ. Uz goste skupu su nazočili 59 znanstvenika i stručnjaka, među kojima je bilo veći broj redovitih članova Akademije poljoprivrednih znanosti.

1. Skup je otvorio i sudionike pozdravio predsjednik Akademije poljoprivrednih znanosti Franjo Tomić, uz uvodne riječi o sadašnjem nepovoljnom stanju naše poljoprivrede i potrebama primjene postupaka za popravljavanje postojećeg nepovoljnog stanja. Nakon uvodnih riječi predsjednika APZ akademika Franje Tomića, sudionike skupa pozdravio je i izrazio im dobrodošlicu dekan prof. dr. sc. Zoran Grgić. Zatim je pozdravni govor održao predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić, zahvalivši se na pozivu, zaželio je uspješan rad novo utemeljenoj Akademiji poljoprivrednih znanosti i nadu da će Akademiya doprinosti razvoju naše poljoprivrede. Na kraju je pozdravnu riječ održao izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske i zamjenik ministra poljoprivrede mr. sc. Tugomir Majdak. Uz pozdrav sudionicima zamjenik ministra je izložio trenutačne aktivnosti Ministarstva poljoprivrede u svrhu unapređivanja i popravljavanje sadašnjeg stanja u našoj poljoprivredi, te je pozvao APZ na suradnju i zaželio uspješan rad i razvoj novoutemeljene Akademije.

2. Izložena su pripremljena tri znanstveno-stručna izlaganja:

- Akademik Franjo Tomić - Stanje i mjere unapređivanja hrvatske poljoprivrede
- Prof. dr. sc. Davor Romić - Kako koristimo zemljišne resurse u R. Hrvatskoj
- Prof. dr. sc. Ramona Franić - Izazovi nove ZPP Europske unije za hrvatsku poljoprivredu

3. Nakon izloženih tema uslijedila je Rasprava. U raspravi je sudjelovao veći broj sudionika skupa koji su postavljali pitanja, te dali svoje prijedloge i komentare.

4. Temeljem prezentiranih tema i provedene rasprave akademik Ferdo Bašić je sastavio opširne Zaključke koji se nalaze u prilogu ovog Zapisnika

Znanstveno – stručni skup trajao je dva sata.

Glavni tajnik

Prof. dr. sc. Zlatko Šatović

Predsjednik

Akademik Franjo Tomić

AKADEMIJA POLJOPRIVREDNIH ZNANOSTI
ZAGREB
Svetošimunska 25

U suradnji sa Znanstvenim vijećem za poljoprivredu i šumarstvo, Znanstvenim vijećem za zaštitu prirode Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Društvom agrarnih novinara Hrvatske.

ZNANSTVENO – STRUČNI SKUP

Razvoj hrvatske poljoprivrede u skladu sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom
Europske unije za razdoblje 2021-2027. godine
Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet - Zagreb
utorak 19. lipnja 2018. godine

Polazeći sa stajališta;

- da je poljoprivreda, dakle uzgoj bilja i stoke daleko više od gospodarske grane koja uzgaja bilje za hranu, ljekovito, ukrasno, pesticidno i užitno bilje, zatim bilje za proizvodnju vlakna i biogoriva, stoku za mlijeko meso i jaja, pčele za med i pčelinje proizvode, ribe;
- da je poljoprivreda i vrijednosni sustav koji niče iz Prirode, okrenut je Prirodi i njenim nardarbinama, štiti Prirodu;
- da poljoprivreda nudi zaposlenost svih uzrasta, a najbolji je i najdjelotvorniji put demografskoj obnovi i optimalnom – ujednačenom demografskom razvoju i slici Hrvatske;
- da poljoprivreda izgrađuje tzv. kulturni krajobraz, koji svjedoči nazočnosti i upornosti čovjeka kao gromače našega krša;
- da je poljoprivreda, uz turizam i preradu hrane, gospodarska grana koja je *par excellence* oslonac vodećem razvojnom konceptu 21. stoljeća – konceptu održivog razvitka, temeljenog na korištenju obnovljivih prirodnih dobara, (koncept nadahnut neo-fiziokratskom gospodarskom filozofijom);

a dijeleći zabrinutost stručne i šire javnosti zbog očitog i stalno rastućeg nesrazmjera između rezultata i potreba s jedne, a ulaganja javnih sredstava s druge strane;

novoutemeljena Akademija poljoprivrednih znanosti, motivirana potrebom osmišljavanja i traženja mjesta i interesa hrvatske poljoprivrede u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici zemalja članica EU koja se priprema za razdoblje 2021-2027., izvršavajući svoje poslanje, u suradnji sa Znanstvenim vijećem za poljoprivredu i šumarstvo i Znanstvenim vijećem za zaštitu prirode Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Društvom agrarnih novinara Hrvatske organizirala je i 19. lipnja 2018. u Zagrebu održala znanstveno-stručni skup pod naslovom;

**Razvoj hrvatske poljoprivrede u skladu sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom
Europske unije za razdoblje 2021-2027.**

Temeljem radova izloženih na skupu, i rasprave o njima, Akademija donosi

PRELIMINARNE ZAKLJUČKE

I. STANJE U POLJOPRIVREDI

1. Hrvatska ima sve prirodne uvjete pogodne za uzgoj bilja i stoke i uspješnu poljoprivredu; povoljne klimatske prilike; obradivih površina po glavi više od prosjeka Europe, Afrike i

Azije. Uz to, Hrvatska je treća zemlja Europe po raspoloživih 32.800 m³/glavi/god vode, dok 76% stanovnika u svijetu raspolaže s manje od 5000 m³/stan/god.

2. Pored prirodnih uvjeta i nemalih ulaganja Hrvatska bilježi deficit u međunarodnoj trgovinskoj razmjeni poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. U prošloj (2017.) godini deficit je iznosio 1 167 milijardi USD, a uvoz hrane bio je 36% veći od izvoza!
3. Ulaganja u poljoprivredu nisu mala i u nekoliko oblika potpora iznose 3,86 milijardi kuna godišnje. Kako su učinci tih ulaganja daleko ispod očekivanja, držimo da nadležni moraju ući u razloge, tu pojavu raščlaniti i otkloniti, a o svemu korektno obavještavati javnost!
4. Za unapređenje poljoprivrede do razine samodostatnosti u opskrbi hranom i izvoz prehrambenih proizvoda potrebno je osmisliti i selektivno primijeniti nekoliko mjera;
 - Okrupnjavanje površina i povećanje poljoprivrednih gospodarstava;
 - Zapuštene površine agro i hidromelioracijskim zahvatima urediti i osposobiti za uzgoj poljoprivrednih kultura;
 - Na 472.235 ha dreniranih površina obnoviti sustav odvodnje, u koji su uložena ogromna sredstva, a koji oko 30 godina nisu održavani pa je zbog toga uzgoj usjeva na njima nesiguran;
 - Za uspješan uzgoj bilja, visoke i stabilne prinose, ovisno o kulturi, u Hrvatskoj nedostaje 50-250 mm oborina. Značaj navodnjavanje oslikava podatak da se u svijetu navodnjava 18% obradivih površina, u Europi 13 %, s trendom porasta, a u nas 1,4 % površina, manje nego primjerice u Danskoj! Naša Vlada prihvatila je Plan navodnjavanja po kojem bi do 2020. godine trebalo navodnjavati 65.000 ha. Malo je izgleda da će se to ostvariti ne poduzmu li se posebne mjere provedbe toga plana;
 - Uspješna poljoprivreda svake države podrazumijeva agroekološku valorizaciju svoga prostora – regionalizaciju. Zbog čega se primjerice u Sinjskom, Konavoskom polju ili u središtu Istre uzgaja pšenica, kukuruz... i za taj uzgoj još dobivaju poticaji, a obližnja turistička središta uvoze povrće iz Italije, Španjolske i Nizozemske... Hrana sa hrvatskih polja logičan je temelj hrvatskog turizma, a turizam bi trebao biti velika kušaonica hrvatske hrane, koju će zatim potrošači tražiti i na policama svojih prodajnih kuća!
 - Bez stručno obrazovanih i poduzetnih poljoprivrednika nema napredne poljoprivrede. Primjerice, u Nizozemskoj 97%, a u Hrvatskoj 3% poljoprivrednika imaju stručno obrazovanje. Neophodno je osmisliti obrazovne programe za stručno obrazovanje poljoprivrednika, a obrazovanim agronomima otvoriti put za rad i zaradu u poljoprivredi.
5. Priprema nove Zajedničke poljoprivredne politike EU za razdoblje 2021-2027. prilika je da Hrvatska u nju ugradi i dio svojih interesa, kao primjerice;
 - Preispitivanje kriterija za definiranje područja manje pogodnosti za poljoprivredu (LFA – less favoured area), kako bi ona obuhvatila cijelu Gorsku poljoprivrednu regiju i otoke, a posebne novčane potpore za gospodarenje na tim područjima;
 - Posebne potpore za gospodarenje na zaštićenim područjima – od vodozaštitnih područja do parkova prirode i nacionalnih parkova;

- Zaštite i potpore „sustavima gospodarenja niskog intenziteta“ (low intensity farming systems), kao što je primjerice sasvim poseban, svjetski rijedak sustav uzgoja stoke na Šarengradskoj adi ili njemu sličan u Mokrom i Lonjskom polju, odnosno planinsko stočarenje i autohtoni proizvodi takvog stočarenja u Gorskoj Hrvatskoj;
- Potpore uzgoju, zaštiti i afirmaciji uzgoja starih, autohtonih pasmina stoke,

Za uspješnu provedbu svih navedenih mjera zalažemo se za konsenzus oko barem minimalnih zajedničkih nacionalnih ciljeva u poljoprivredi i na toj osnovi izradu strategije razvoja poljoprivrede.

II. KAKO KORISTIMO ZEMLJIŠNE RESURSE U REPUBLICI HRVATSKOJ?

Veliki hrvatski prirodoslovac – pedolog i agroekolog akademik Mihovil Gračanin zapisao je sredinom proteklog stoljeća;

Hrvatski narod u pravom smislu riječi „živi od zemlje“, na svom dijelu pedosfere zasnovao je on svoj život u prošlosti, a izgrađivat će ga i u budućnosti. Tla Hrvatske najveće su blago hrvatskog naroda; nepresušivi su izvor njegovih snaga i temelj hrvatske domovine...

Kako se danas, u slobodnoj Hrvatskoj odnosimo prema „najvećem blagu hrvatskog naroda“?

Zapuštanje poljoprivrednih površina, napuštanje i iseljavanje poprima katastrofalne razmjere, a uzrok mu je među ostalim i aktualno gospodarenje s „najvećim blagom hrvatskog naroda“. O tome rječito govore podaci;

- Od ukupne površine Hrvatske 98,9% pripada ruralnim i prelaznim područjima. Ukupne poljoprivredne površine procjenjuju se na više od 2,6 mil. ha.
 - Nekorištenog poljoprivrednog zemljišta imamo oko 746.000 ha. Jedna smo od rijetkih država unutar EU u kojoj se poljoprivredni zemljišni resursi ne koriste za poljoprivrednu proizvodnju.
 - Danas je u ARKOD upisano >154 000 gospodarstava (96,8% OPG, 1,5% trgovačka društva, 1,3% obrta. Prosječno gospodarstvo koristi 7,3 ha zemljišta razdijeljenih u 8,5 parcela, a 69,4% gospodarstava raspolaže sa manje od 5 ha.
 - U razdoblju od 2005. do 2017. isplaćeno je ukupno više od 44 milijarde kn potpora. U istom razdoblju broj mliječnih krava pao je za 39%, broj svinja za 29%, a otkupljenog mlijeka za 30%.
 - Proizvodnja glavnih poljoprivrednih kultura značajno varira, najčešće pod utjecajem klimatskih prilika sa tendencijom pada,
6. Sadašnje stanje poljoprivredne proizvodnje ima neka obilježja koje treba mijenjati:
- Nedovoljno korištenje prirodnih resursa – tla i vode na posjedu,
 - Nepovoljna struktura i odnos uzgoja bilja i stoke,
 - Neuređeno tržište poljoprivrednih proizvoda,
 - Visoki uvoz poljoprivrednih proizvoda,
 - Zaostajanje u korištenju suvremenih postupaka u uzgoju bilja i stoke,

Svakako se otvara pitanje „Ima li ovakva Hrvatska poljoprivreda budućnost!?", te koje mjere treba poduzeti da bi se proces zaustavio. Naravno da je hrvatska poljoprivreda žilava, ima sve izgleda za razvitak, pa stoga predlažemo:

- Zaustaviti trend zapuštanja poljoprivrednih površina reformom zemljišne politike, a njegovo korištenje provoditi sukladno njegovu mjestu u Ustavu, kao „dobru od posebnog interesa“,
- Uređenje poljoprivrednih površina, okrupnjavanje i komasacije provoditi kroz novu reformu zemljišnih politika. Za to izraditi zakonske prijedloge uključujući i novi Zakon o komasacijama.
- Nastaviti i ubrzati provođenje Nacionalnog programa navodnjavanja,

III. IZAZOVI NOVE ZPP EUROPSKE UNIJE ZA HRVATSKU POLJOPRIVREDU

Ciljevi domaće poljoprivredne politike u nesuglasju su s ciljevima Zajedničke Poljoprivredne politike EU, pa agrarno-političke mjere i instrumenti ZPP ne omogućavaju realizaciju domaćih već europskih ciljeva,

Dosadašnja politika potpore dohotku krivo je interpretirana kao politika poticaja proizvodnji i zbog toga nije mogla ostvariti ciljeve domaće poljoprivredne politike (samodostatnost, konkurentnost), a dodatno je realizacija ciljeva onemogućena slabim ili nikakvim nadzorom kontrolom korištenja subvencija,

Sažeto rečeno, suština neuspjeha naše poljoprivrede je;

- nerazumijevanje konteksta onih koji donose agrarno-političke odluke,
- nedostatak pravog i jasnog cilja,
- neznanje o instrumentima koji taj (nepostojeći) cilj mogu ostvariti,
- nemogućnost da se, u okviru od nas snažnije strukture, neke stvari rade po starim obrascima itd. itd. itd. Gospodarske i sve druge okolnosti oko nas su se jako promijenile, a naši donositelji odluka uporno nastavljaju po starom obrascu.

Prijedlog zaključaka:

1. Sa stajališta donositelja agrarno-političkih odluka - definirati gospodarsku i stratešku ulogu poljoprivrede u nacionalnom okruženju,
2. U okvirima europskog tržišta definirati ograničenja i mogućnosti hrvatskih poljoprivrednih resursa za ostvarivanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje,
3. Odrediti se prema drugim ulogama poljoprivrede osim proizvodnje hrane, vlakna i bioenergije: zaštiti akvatičnih ekosustava, a napose pitke vode i „krških ljepotica“ – od Dragonje i Mirne, preko Krke i Zrmanje i Neretve, zaštita bioraznolikosti, reduciranje emisije plinova staklenika, promoviranje i zaštita jedinstvenih u svijetu kulturnih krajobraza kao što su primjere gromače našega uzobalja,
4. Od ponuđenih modela ZPP-a, odabrati one koji najviše (i najbrže?) pridonose osnovnom cilju agrarne politike – dohotku poljoprivrednika i ostalih dionika u ruralnom prostoru,

Tekst pripremio:

Akademik Ferdo Basic, prof.emer.

Dopredsjednik za znanstvenu i stručnu djelatnost